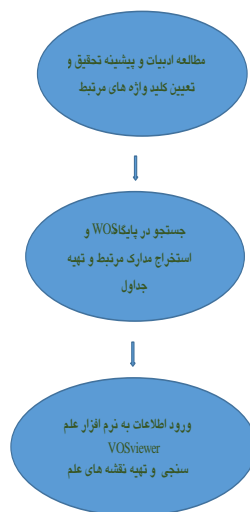

مطالعه ۴۲۵،۸۷۶ مدرک مرتبط با حقوق مالکیت فکری در پایگاه Web of Science از سال ۱۸۹۹ که سال آغاز چاپ مدارک (انواع مدرک موجود در پایگاه مانند کتاب، مقاله، کنفرانس و ...) مرتبط با موضوع بوده تا پایان سال ۲۰۱۹ می‌باشد که مورد تحلیل واقع شد. ابتدا با کلیدواژه‌های مرتبط که به تایید اساتید مربوطه قرار گرفته بود، با استفاده از عملگر منطقی (OR) و ایجاد فیلدهای جدید جستجو در پایگاه Web of Science انجام شد. کلیدواژه‌ها در زیر ذکر شده‌اند.

(Intellectual Property)، (Intellectual Property Rights)، (Plagiarism)، (International Law)، (Ownership)، (Intellectual Property Protection)، (ethics)، (Plagiarism Detection)، (copy right)، (copy rights)، (Licensing)، (Internet Protocols)، (Intellectual Property Protection)

بعد از انجام جستجو، مشخصات تمام مدارک در فرمت CVS استخراج گردید. سپس تحلیل‌های آماری و لازم با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و VOS Viewer انجام شد

یافته‌ها:

جدول ۱ دسته‌بندی‌های موضوعی حقوق مالکیت فکری در پایگاه اطلاع‌رسانی Web of Science را نمایش می‌دهد. حدود ۸ درصد از این مدارک مربوط به دسته‌بندی موضوعی Low با فراوانی ۳۴۷۲۰ است. کمترین تعداد یازده مدرک مربوط به Planning Development است. به دلیل زیاد بودن تعداد دسته‌بندی‌ها تنها به ذکر پانزده دسته‌بندی اول اکتفا شده است.

با توجه به اصل عدالت، از نظر اخلاقی، بایستی هم حق صاحب اثر و هم حق عموم در بهره‌مندی از اثر خلق شده مورد توجه قرار گیرد [۱]. در عصر حاضر به دلیل رشد روزافزون دانش و افزایش رقابت در آن، ارزیابی محصولات علمی با استفاده از روش‌های علم‌سنجی، تبدیل به موضوعی بسیار مهم و ضروری شده است. و از شاخص‌های رشد و توسعه هر کشور، توان و ظرفیت علمی بالفعل آن است [۴].

به منظور تدوین برنامه‌ها و طرح‌های هدفمند و اصولی در جهت ارتقای سطح علمی کشور، سنجش و اندازه‌گیری انتشارات علمی، امری کاملا ضروری است. در این راستا، یکی از رایج‌ترین روش‌ها برای بررسی وضعیت تولیدات علمی، بهره‌گیری از روش علم‌سنجی است. این روش یکی از مهم‌ترین روش‌های کمی در حوزه‌های پژوهشی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی است که در سه دهه اخیر رشد فزاینده‌ای داشته است. طی سال‌های اخیر در ایران منابع بسیاری در این حوزه چاپ و منتشر شده و پژوهش‌های بسیاری با بهره‌گیری از این شیوه به انجام رسیده است [۵].

با مروری بر کارهای انجام شده مانند Merigo، Volkmann، Perz و همکاران، فرهنگی و همکاران، صابری و همکاران و کریمی و حیدرینیا در پژوهش‌های خود که بررسی علم‌سنجی در موضوعات و پژوهش‌های مختلف می‌باشد به بررسی روند رشد، نویسندگان، ارائه موسسات کشورها، مجلات و ... مطرح در آن زمینه پرداخته‌اند. همه پیشینه‌ها نقشه‌های منسجم از مسیر تخصصی پژوهش را به جامعه علمی و مخاطبین خاص آن موضوع ارائه می‌کند [۶-۱۱].

به دنبال اهمیت روزافزون حقوق مالکیت فکری و ضرورت رعایت انجام آن توسط جامعه پژوهشی، احساس نیاز به نقشه‌ای از مسیر و حدود این علم در پایگاه اطلاع‌رسانی Web of Science، که یک پایگاه جامع برای پژوهشگران می‌باشد، کاملا محسوس بود. مطالعه حاضر در نظر دارد در یک ارزیابی جامع و با استفاده از تکنیک‌های و نرم‌افزارهای علم‌سنجی به تحلیل نقشه علمی حقوق مالکیت فکری در پایگاه Web of Science بپردازد و روند انتشار مدارک و ... را تحلیل نماید.

مواد و روش‌ها:

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نوع کمی است که باروش علم‌سنجی انجام شده است. ابزار پژوهش پایگاه اطلاع‌رسانی Web of Science و جامعه آماری آن کلیه مدارک موجود در زمینه حقوق مالکیت فکری از ۱۸۹۹ تا سال ۲۰۱۹ است. جامعه آماری در این

آن‌ها مقاله و به زبان انگلیسی هستند. در بررسی نقشه‌های علمی این حوزه گستردگی دامنه کار نویسندگان، کشورها و ... به خوبی قابل مشاهده است که نشانگر تولید و تبادل بالای اطلاعات می‌باشد. همانطور که احمدی و همکاران در تحلیل نقشه‌های علمی موضوعات مورد بررسی گستردگی را نشان دادند [۱۲].

نهایتاً اینکه این مطالعه می‌تواند یک نقشه علمی و راهنمای برای پژوهشگران در این حوزه موضوعی باشد.

تشکر و قدردانی:

بدینوسیله، نویسندگان وظیفه خود می‌دانند تا از اساتید گرانقدری که در این مسیر همراهی نمودند تشکر و قدردانی نمایند.

تأییدیه اخلاقی:

این مقاله برگرفته از داده‌های خام رساله دکتری با عنوان "ارائه الگوی مالکیت فکری نشریات پزشکی دسترسی آزاد ایران". مصوب جلسه شورای پژوهشی مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۰ و جلسه کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان با کد اخلاق ۱۶۲۲۹۸۱۸۲ است.

تعارض منافع:

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

سهام نویسندگان:

آناهیتا گیتی (نویسنده اول) تنظیم طرح و استخراج اطلاعات ۵۰ درصد؛ بهروز بیات (نویسنده دوم) ویراستاری مقاله ۲۰ درصد؛ عاطفه زارعی (نویسنده سوم و مسئول) تدوین مقاله ۳۰ درصد.

حمایت مالی:

این مقاله از طرف هیچ‌گونه نهاد یا موسسه‌ای حمایت مالی نشده و تمام منابع مالی آن از طرف نویسنده اول یا نویسندگان تامین شده است.

به بازیابی مدارک مختلف در زمینه موضوعی مالکیت فکری شد. سال نشر اولین مدارک در زمینه حقوق مالکیت فکری مربوط به سال ۱۸۹۹ می‌باشد که حدود ۱۲۰ سال قبل به رشته تالیف درآمده است و این نشان‌دهنده این است که حقوق مالکیت فکری و حمایت از دست‌آورد‌های ذهنی، ادبی، علمی و هنری در همه زمان‌ها دغدغه فکری نویسندگان و پژوهشگران بوده است.

به طور کلی مرور پیشینه این پژوهش حاکی از آن است که برخی پیشینه‌ها به تحلیل استنادی مدارک در حوزه‌های مختلف علمی و برخی نیز به ترسیم نقشه علمی رشته‌های مختلف پرداخته‌اند و نتایج قابل توجهی در زمینه الگوهای رفتار علمی پژوهشگران، موضوع، مجلات هسته، روحیه همکاری گروهی و ... به دست آورده‌اند. به علاوه، ساختار برخی از حوزه‌های مورد بررسی نیز ترسیم شده و نویسندگان مهم و مقالات اثرگذار آن حوزه‌ها مشخص شده است. یافته‌های حاصل از استخراج داده‌ها از پایگاه اطلاعاتی Web of Sciences منجر به بازیابی تعداد ۴۲۵۸۷۶ مدرک در زمینه موضوعی مالکیت فکری شد و در سال‌های بعد تعداد مدارک رو به افزونی داشته است. اما از سال ۱۹۸۰ جهش تعداد مدارک منتشر شده در این زمینه بیشتر مشهود است. و نشانگر رشد خوب مدارک در این زمینه است. مشابه کار کریمی و حیدرنیا که رشد ۶۷ درصدی مدارک را ذکر نموده‌اند و همچنین فرهنگی و همکاران که رشد خوب مدارک را در عرفان تأیید می‌کنند. کشور آمریکا بزرگ‌ترین تولیدکننده مدارک در این حوزه است و اکثر آن‌ها مقاله و به زبان انگلیسی هستند. ناحیه موضوعی حقوق مالکیت فکری دارای ۱۴۲۳ مدرک با استناد بالا (Highly Cited) و ۲۸ مدرک (Hot Paper)، دارا بودن ۱۲۹۳۵۶ مدرک دسترسی آزاد می‌باشد. در این مطالعه حوزه نویسندگان دارای ۱۴۶ آیتم، ۱۶ خوشه که هر خوشه دارای چندین آیتم، و دارای ۴۱۶ لینک هم‌تالیفی هستند. هم‌استنادی نویسندگان دارای ۷ خوشه و در هر خوشه چندین آیتم، ۱۸۷ آیتم و ۴۸۸۴ لینک است. همان طور که احمدی و همکاران در تحلیل خوشه‌ای نشان دادند که حوزه علم‌سنجی ایران دارای ۱۷ خوشه موضوعی است و مدارک این حوزه رشدی ۳۲ درصدی دارد. نهایتاً اینکه این مطالعه می‌تواند یک نقشه علمی و راهنمای برای پژوهشگران در این حوزه موضوعی باشد.

روند رو به رشد مدارک در این ناحیه موضوعی مشابه پژوهش‌های انجام شده است که رشد خوب مدارک را در تأیید می‌کردند [۱۰، ۱۱]. کشور آمریکا بزرگ‌ترین تولیدکننده مدارک در این حوزه است و اکثر

